

INSTYTUT BADAŃ NAD GOSPODARKĄ RYNKOWĄ

ul. Do Studzienki 63, 80-227 Gdańsk
tel. (48 58) 524 49 00
faks (48 58) 524 49 08
<http://www.ibngr.edu.pl>
ibngr@ibngr.edu.pl

Rekomendacje dla polityki stymulowania rozwoju klastrów w województwie pomorskim – wykorzystanie funduszy strukturalnych (skrót raportu)

opracowanie:

Obszar badawczy Przedsiębiorstwa i Innowacje

Maciej Dzierżanowski

Marita Koszarek

Stanisław Szultka

współpraca:

Przemysław Susmarski

Gdańsk 2007

Raport przygotowany w ramach projektu „Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa pomorskiego przez wspieranie rozwoju klastrów – koncepcja polityki i działania pilotażowe” realizowanego przez Samorząd Województwa Pomorskiego i Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Projekt jest finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego Unii Europejskiej i z budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

ZPORR
Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

Spis treści

Wprowadzenie	3
Rekomendacje dla regionalnej polityki klastrowej	6
Uwarunkowania regionalne	7
Klastry kluczowe	7
Klastry lokalne/subregionalne	18
Sieci technologiczne	18
Punkt kontaktowy ds. klastrów	19

Wprowadzenie

Klasy zdefiniowane jako skupiska przedsiębiorstw i innych podmiotów z określonych, powiązanych ze sobą branż, charakteryzujące się intensywnymi interakcjami pomiędzy firmami, sektorem B+R i edukacji, instytucjami otoczenia biznesu oraz administracją zostały powszechnie uznane jako motory rozwoju gospodarczego krajów i regionów. Stały się także bazą do sformułowania różnych koncepcji polityki publicznej służącej stymulowaniu rozwoju gospodarczego poprzez klasy (*cluster based policy*).

W niniejszym raporcie formułujemy rekomendacje dla regionalnej polityki stymulowania rozwoju klastrów w województwie pomorskim, która w naszym przekonaniu daje możliwości lepszego ukierunkowania i koncentracji wydatków publicznych (funduszy strukturalnych) na wsparciu tych skupisk przedsiębiorstw (kluczowych klastrów!), które mogą stać się rzeczywistymi motorami rozwoju regionu. Jednocześnie rekomendujemy także wspieranie klastrów lokalnych/subregionalnych oraz sieci technologicznych (klastrów embrionalnych).

Punktem wyjścia dla rekomendacji odnośnie polityki klastrowej są zapisy Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego przyjętej przez Zarząd Województwa Pomorskiego w lipcu 2005 roku. Wskazują one na potrzebę tworzenia warunków organizacyjnych, administracyjnych, prawnych i finansowych dla powstawania skupisk współpracujących przedsiębiorstw, w tym grup branżowych i klastrów.

W przedstawionych rekomendacjach proponujemy wspieranie inicjatyw klastrowych oraz wprowadzenie mechanizmów, które zapewniłyby alokację części funduszy strukturalnych dystrybuowanych na poziomie regionu (tj. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego i części Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki) na projekty istotne dla rozwoju kluczowych klastrów (z punktu widzenia globalnej konkurencyjności i potencjału rozwoju). Klasy te zostałyby wybrane w drodze transparentnych i selektywnych konkursów – m.in. na bazie oceny ich potencjału oraz proponowanych programów działania (projektów) i ich wpływu na gospodarkę regionu. Proponowane rozwiązanie – bazujące na preferencjach dla klastrów i inicjatyw klastrowych wskazanych w drodze konkursu – jest naszym zdaniem optymalne z następujących powodów.

Po pierwsze, projekty służące rozwojowi kluczowych klastrów mogą dotyczyć różnych obszarów takich jak: budowa infrastruktury laboratoryjnej, realizacja określonych projektów badawczo-rozwojowych, tworzenie systemów certyfikacji, promocja i umiędzynarodowienie,

analizy i generowanie informacji, budowa infrastruktury edukacyjnej i tworzenie nowych programów nauczania oraz szkolenia i doradztwo. Wszystkie one muszą być finansowane odrębnie z różnych działań w ramach różnych programów operacyjnych, zaś z odpowiednimi projektami mogą występować różne podmioty w ramach klastra (np. uczelnia, konsorcjum firm i jednostek B+R, koordynator klastra, instytucja szkoleniowa lub otoczenia biznesu). Stąd postulat koordynacji wsparcia dla kluczowych klastrów poprzez wprowadzenie preferencji w programach regionalnych.

Po drugie, formuła selektywnego konkursu w połączeniu z obietnicą zagwarantowania środków na realizację projektów ważnych dla rozwoju danego klastra będzie sprzyjać mobilizacji realnych inicjatyw klastrowych, które będą konkurować w celu przedstawienia najlepszych projektów i programów rozwojowych. W ten sposób region będzie mógł efektywnie wybrać, a następnie skoncentrować środki publiczne udostępniane w różnych obszarach, na wsparciu tych klastrów (skupisk firm), które dają szansę na uzyskanie globalnej konkurencyjności i wysokiej dynamiki rozwoju. Przyjęcie tego modelu polityki wymagałoby niewątpliwie odpowiedniej uchwały Zarządu Województwa.

Wdrożenie proponowanego modelu polityki klastrowej jest niewątpliwie wyzwaniem. Potrzebne jest jak najszybsze (początek 2008 r.) uruchomienie projektów, które umożliwiłyby mobilizację inicjatyw klastrowych, a następnie zorganizowanie pierwszej edycji konkursu na wybór kluczowych klastrów (druga połowa 2008 r.). Konkurs ten musiałby przewidywać pogłębioną ocenę merytoryczną dokonywaną przez zespół uznanych i niezależnych ekspertów oraz być bardzo transparentny. Równocześnie należałoby zapowiedzieć, a następnie skutecznie wprowadzić, preferencje dla projektów z kluczowych klastrów wybranych w drodze konkursu w ramach poszczególnych działań RPO i PO KL. Formalnie może być to trudne, ponieważ dokumenty programowe preferują horyzontalny charakter interwencji publicznej (bez wskazywania na określone branże czy indywidualne projekty). Przyjęcie tego modelu polityki wymagałoby niewątpliwie odpowiedniej uchwały Zarządu Województwa.

Jeżeli wprowadzenie powyższego modelu okazałoby się niemożliwe, wówczas polityka klastrowa może być nadal realizowana w węższym zakresie, jakkolwiek – naszym zdaniem – na niższym poziomie oddziaływania i skuteczności. W wersji minimum jej głównym narzędziem będzie wspieranie inicjatyw klastrowych (tj. przede wszystkim działań miękkich realizowanych przez koordynatora klastra takich jak: budowanie sieci, generowanie i wymiana informacji, promocja itp.). Wsparcie to może także służyć mobilizacji odpowiednich aktorów oraz typowaniu działań i projektów istotnych dla rozwoju danego klastra, jak i

przyczynić się do skutecznego aplikowania o fundusze publiczne na ich realizację. Słabością tego modelu polityki jest jednak mniejsza zdolność do mobilizacji realnych aktorów klastra (motywację ma przede wszystkim potencjalny koordynator) oraz ambitnych i kompleksowych projektów rozwojowych. Nie można jednak przesądzić, że realizacja tego modelu nie będzie przynosić pożądaných rezultatów.

* * *

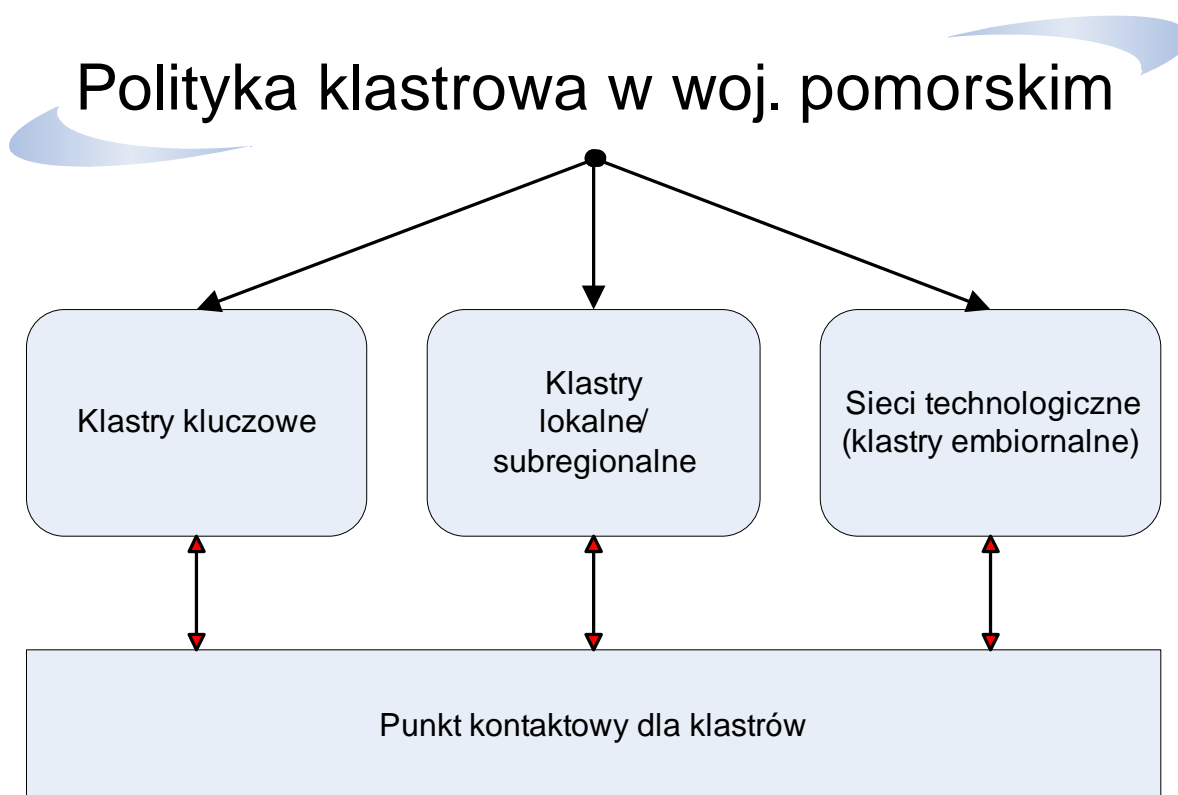
Raport z rekomendacjami dla regionalnej polityki klastrowej został przygotowany przez zespół Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową w ramach projektu „Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa pomorskiego przez wspieranie rozwoju klastrów – koncepcja polityki i działania pilotażowe” realizowanego przez Samorząd Województwa Pomorskiego i IBnGR. Projekt ten jest finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego Unii Europejskiej i z budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Bazą dla rekomendacji były analizy zagranicznych polityk stymulowania rozwoju klastrów oraz uwarunkowań krajowych i regionalnych dla prowadzenia tego typu polityki. Przeprowadzono także serię spotkań z grupami przedsiębiorstw, na których dyskutowano możliwe wspólne działania w układzie firmy, administracja, uczelnie oraz oczekiwania wobec wsparcia ze środków publicznych. Rekomendacje były również dyskutowane z pracownikami Urzędu Marszałkowskiego w ramach roboczych spotkań. Wszystkim instytucjom, które wspierały nasze działania oraz osobom, które poświęciły swój czas i zgłosiły uwagi do przedstawionego materiału, serdecznie dziękujemy!

Jednocześnie zastrzegamy, że autorzy ponoszą wyłączną odpowiedzialność za sformułowane treści i rekomendacje. Decyzja co do wyboru ostatecznego modelu wdrażanej polityki klastrowej będzie należeć do regionalnych władz samorządowych!

Rekomendacje dla regionalnej polityki klastrowej

1. Biorąc pod uwagę doświadczenia międzynarodowe oraz uwarunkowania systemu wydatkowania funduszy strukturalnych w latach 2007-2013 proponujemy następujący kształt regionalnej polityki klastrowej w województwie pomorskim. Polityka ta powinna przewidywać wsparcie dla:
 - klastrów kluczowych (z punktu widzenia globalnej konkurencyjności i potencjału rozwoju),
 - klastrów lokalnych/subregionalnych (jako lokalnych ośrodków rozwoju),
 - sieci technologicznych (klastrów embrionalnych).
2. Powinny jej także towarzyszyć działania informacyjne, promocyjne, szkoleniowe oraz benchmarking i monitoring – realizowane przez wyspecjalizowany ‘Punkt kontaktowy dla klastrów’ prowadzony przez podmiot wyłoniony w drodze konkursu, który będzie w stanie wykazać się posiadaniem odpowiednich zasobów, kwalifikacji i doświadczenia w zakresie klastrów.

Uwarunkowania regionalne

3. Punktem wyjścia dla rekomendacji odnośnie polityki klastrowej są zapisy Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego przyjętej w zaktualizowanej wersji przez Zarząd Województwa Pomorskiego w lipcu 2005 roku. Wskazują one na potrzebę tworzenia warunków organizacyjnych, administracyjnych, prawnych i finansowych dla powstawania skupisk współpracujących przedsiębiorstw, w tym grup branżowych i klastrów (patrz zapisy kierunków działań w ramach Priorytetu I – Konkurencyjność).
4. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego koncentruje się w zasadzie na politykach horyzontalnych i nie zawiera wskazania na kluczowe, czy priorytetowe branże, poza turystyką i gospodarką morską¹. Ten sam horyzontalny charakter polityki regionalnej jest widoczny w Regionalnym Programie Operacyjnym, z zastrzeżeniem turystyki, dla której przewidziano odrębną priorytetową oś wsparcia (głównie na inwestycje o charakterze infrastrukturalnym).
5. Także inny, ważny dokument programowy jakim jest Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Pomorskiego (przyjęta w grudniu 2004) ma przede wszystkim horyzontalny charakter i nie wskazuje formalnie na priorytetowe branże, czy klastry. W ramach jednego z kierunków działań mówi się wprawdzie o zasadności rozwijania konkretnych grup branżowych², jakkolwiek jednocześnie stwierdza się, że kolejne branżowe projekty rozwojowe mogą być włączone do RSI pod warunkiem samoorganizowania się grup branżowych.
6. Podsumowując, regionalne dokumenty programowe nie precyzują kluczowych obszarów wsparcia (branż, czy też klastrów) z punktu widzenia rozwoju województwa pomorskiego. Stwarza to dobre uzasadnienie dla wprowadzenia polityki klastrowej, w tym mechanizmów selekcji kluczowych klastrów (branż), na których można byłoby następnie skoncentrować wsparcie publiczne w celu osiągnięcia jak najlepszych efektów rozwojowych.

Klastry kluczowe

7. Pierwszorzędnym elementem regionalnej polityki klastrowej powinna być selekcja w trybie konkursowym i skoordynowane wsparcie najbardziej obiecujących (kluczowych!)

¹ W przypadku tego pierwszego sektora funkcjonuje także samodzielna Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Pomorskiego na lata 2004-2013.

² M.in. przemysł okrętowy, elektronika, informatyka, telekomunikacja, przemysł rafineryjny, przemysł farmaceutyczny, lekka chemia, biotechnologia, przemysł metalowy, przetwórstwo spożywcze, budownictwo).

klastrów cechujących się istotnym udziałem w gospodarce regionu, wysoką dynamiką wzrostu i konkurencyjnością – tj. takich, które mogą stać się rzeczywistymi motorami rozwoju regionu.

8. Skoordynowane wsparcie kluczowych klastrów powinno składać się dwóch elementów – finansowania koordynatora klastra (tj. działań miękkich typu sieciowanie, transfer wiedzy i innowacji, doradztwo itp.) oraz wprowadzenia mechanizmów umożliwiających skoncentrowanie części środków z funduszy strukturalnych dystrybuowanych na poziomie regionu (tj. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego i części Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki) na finansowanie projektów mających istotne znaczenie dla rozwoju tych klastrów (klastrów będących priorytetem regionu).
9. Projekty te będą niewątpliwie dotyczyć różnych obszarów takich jak: budowa infrastruktury laboratoryjnej, realizacja określonych projektów badawczo-rozwojowych, tworzenie systemów certyfikacji, promocja i umiędzynarodowienie, analizy i generowanie informacji, budowa infrastruktury edukacyjnej i tworzenie nowych programów nauczania oraz szkolenia i doradztwo. Z uwagi na przyjęte rozwiązania odnośnie wydatkowania funduszy strukturalnych w latach 2007-2013 wszystkie te projekty będą musiały być finansowane odrębnie z różnych działań w ramach różnych programów operacyjnych, zaś z odpowiednimi projektami będą mogły występować różne podmioty w ramach klastra (np. uczelnia, konsorcjum firm i jednostek B+R, koordynator klastra, instytucja szkoleniowa lub otoczenia biznesu). Stąd postulat koordynacji wsparcia poprzez wprowadzenie preferencji w programach regionalnych (RPO i część PO KL) dla projektów z kluczowych klastrów.³
10. Takie podejście jest niezbędne do tego aby ukierunkować i skoncentrować wsparcie publiczne (fundusze strukturalne) na tych obszarach gospodarki (klastrach!), w których region może być konkurencyjny w skali międzynarodowej, zamiast rozpraszać środki równomiernie w całej gospodarce. Koncepcja klastrów wskazuje bowiem, że to właśnie wyspecjalizowane skupiska przedsiębiorstw i instytucji otoczenia o określonej masie

³ Z punktu widzenia stymulowania rozwoju kluczowych klastrów najlepszym rozwiązaniem byłoby generowanie zintegrowanych programów, które mogłyby czerpać finansowanie z różnych programów operacyjnych na lata 2007-2013 (PO IG, RPO, PO KL). Szczególnie cenny byłby komponent PO Innowacyjna Gospodarka, w ramach którego możliwe będzie finansowanie w większym zakresie prac B+R, infrastruktury badawczej, działań typu foresight itp. Takie zintegrowane programy dawałyby największą szansę sprawnego i skoordynowanego finansowania różnych działań (projektów) uzgodnionych w ramach wypracowanych strategii rozwoju klastra. W przyjętym systemie wydaje się to niemożliwe, jakkolwiek można byłoby jeszcze szczegółowo rozważyć opcje uruchomienia na potrzeby wspierania rozwoju klastrów odpowiednio wyprofilowanych projektów własnych lub powołania wyspecjalizowanej instytucji pośredniczącej II stopnia, która zarządzałaby środkami z różnych działań RPO i regionalnej części PO KL.

krytycznej (zarówno jeżeli chodzi o ilość podmiotów, jak również intensywność i rodzaj interakcji) są źródłem konkurencyjności regionu.

11. Realizacja regionalnej polityki klastrowej opartej jedynie o finansowanie koordynacji inicjatyw klastrowych (bez systemu preferencji), naszym zdaniem nie będzie zawierać dostatecznych bodźców dla mobilizacji realnych partnerów oraz ambitnych i kompleksowych projektów rozwojowych. Ten węższy zakres polityki klastrowej byłby według nas mniej skuteczny – byłoby to rozwiązanie o charakterze „*second best*”.

12. Warunkiem skutecznej realizacji proponowanej polityki w obszarze kluczowych klastrów jest:

- mobilizacja różnych aktorów potencjalnego klastra, w tym przedsiębiorstw, podmiotów B+R i edukacyjnych itp.;
- uzgodnienie przez nich strategii rozwoju klastra i – co ważniejsze! – konkretnych działań (projektów) istotnych dla podniesienia jego konkurencyjności, których realizacja mogłaby m.in. uzyskiwać wsparcie ze środków publicznych (funduszy strukturalnych);
- przeprowadzenie selektywnych konkursów w celu wyłonienia kluczowych klastrów – przeprowadzanych w formule tzw. konkursów zamkniętych⁴ i prowadzących do wyłonienia kilku tylko zwycięzców;
- zagwarantowanie preferencji w ramach alokacji funduszy strukturalnych dystrybuowanych na poziomie regionu dla projektów realizowanych przez podmioty z kluczowych klastrów (w tym dla zindywidualizowanych projektów kooperacyjnych⁵);
- zapewnienie wsparcia dla podmiotów prowadzących działania koordynacyjne i sieciowania w ramach kluczowych klastrów – tzw. koordynatorów klastrów.

13. Ważnym warunkiem powodzenia polityki klastrowej – zwłaszcza w warunkach konkursowego dostępu do stosunkowo rozproszonych funduszy strukturalnych – jest mobilizacja aktorów klastra do przygotowania i wystąpienia z odpowiednimi projektami. Przykłady zagraniczne wskazują, iż najlepsze efekty w zakresie mobilizacji realnych inicjatyw klastrowych (partnerstw) przynoszą programy, które przewidują ostrą selekcję

⁴ Aplikacje składane na określony termin w przeciwieństwie do tzw. konkursów otwartych, w których aplikacje składane są w sposób ciągły, aż do wyczerpania środków.

⁵ Tj. projektów realizowanych przez kilka podmiotów w ramach wyróżnionego klastra. Projekty te mogłyby ze sobą konkurować zarówno w ramach danego klastra, jak również z projektami zgłaszanymi w ramach innego klastra.

konkursową oraz znaczne korzyści dla zwycięskich klastrów/inicjatyw. Doświadczenia takich programów zagranicznych jak szwedzki Vinnvaxt i niemiecki BioRegio wskazują, że konsorcja (partnerstwa) zawiązywane na potrzeby tego typu konkursów potrafią dalej funkcjonować nawet w przypadku niepowodzenia zasadniczej aplikacji finansując planowane działania z innych, bardziej rozproszonych źródeł.

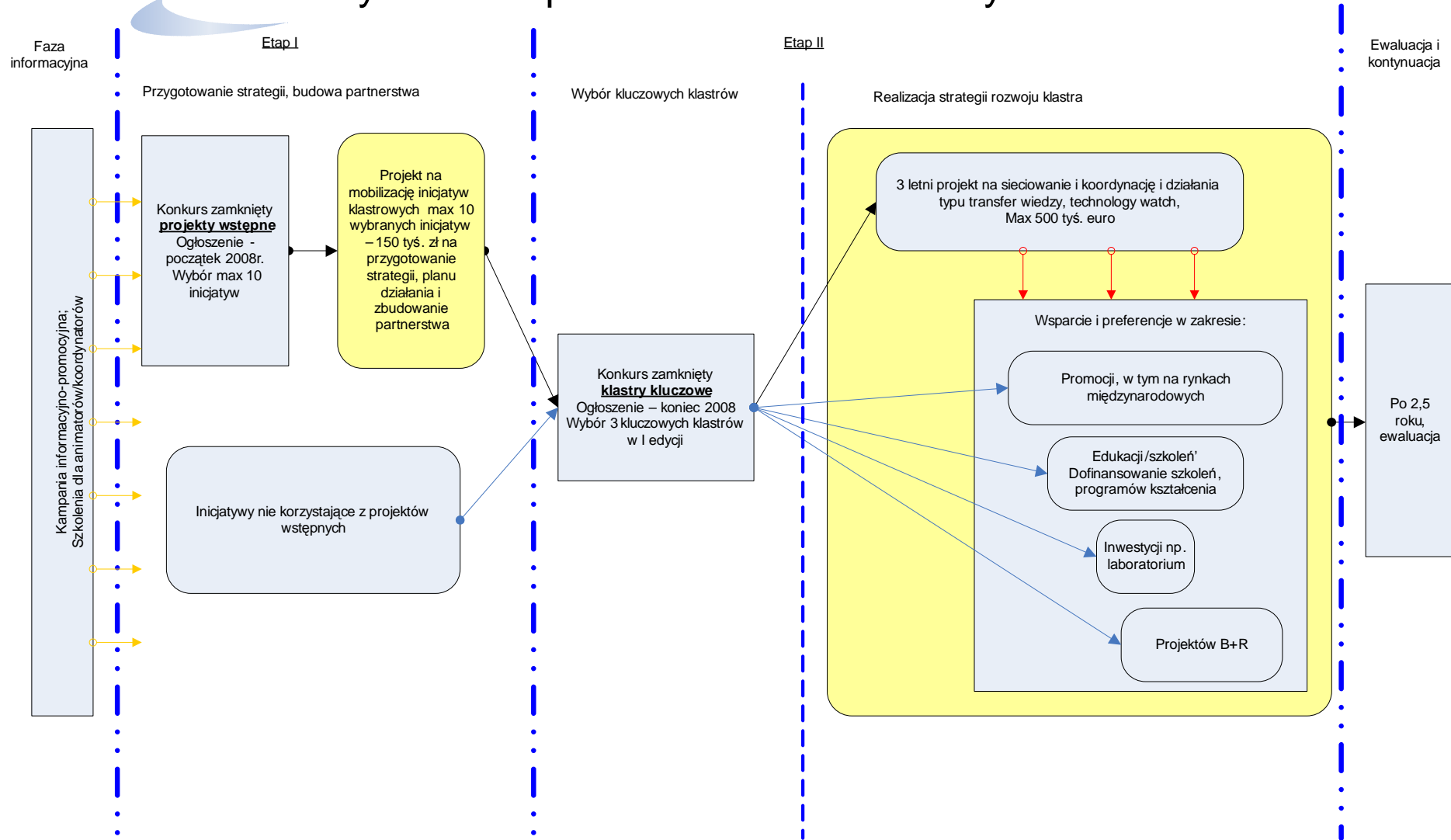
14. W związku z powyższym proponujemy wybór kluczowych klastrów w drodze 2-3 konkursów, które prowadziłyby do wyłonienia w latach 2008-2010 ok. 6 zwycięskich inicjatyw/klastrów (w tym max 3 w pierwszej rundzie). Konkursy powinny być dobrze nagłośnione oraz zakładać bardzo transparentny i profesjonalny proces selekcji – najlepiej z udziałem uznanych i niezależnych ekspertów spoza regionu, co powinno zmniejszać ryzyko nacisków politycznych i różnych grup interesów.
15. Ścieżka dojścia do wyboru klastrów kluczowych powinna być dwuetapowa. W pierwszym etapie ogłoszony zostałby konkurs na projekty wstępne służące mobilizacji inicjatyw klastrowych, których celem byłoby zbudowanie partnerstwa pomiędzy głównymi podmiotami w klastrze oraz opracowanie strategii, planu działania i propozycji wspólnych projektów. Ze względów praktycznych⁶ proponujemy, żeby zostały one ogłoszone – w formule zamkniętej – na początku roku 2008 w ramach działania 8.1.2. PO KL ‘Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie’. Alternatywą byłoby sfinansowanie projektów wstępnych ze środków własnych Samorządu Województwa lub z pomocy technicznej.
16. W drugim etapie powinien zostać ogłoszony zasadniczy konkurs na wybór klastrów kluczowych. Proponujemy, żeby pierwszy tego typu konkurs odbył się w drugiej połowie 2008 r. i został zorganizowany w ramach działania 1.5.2. RPO⁷, co wiązałoby się także z przyznaniem projektu na koordynację i sieciowanie oraz ewentualne działania w zakresie transferu wiedzy i technologii w ramach tego działania. Alternatywą jest zorganizowanie takiego konkursu poza systemem funduszy strukturalnych, co umożliwiłoby

⁶ Tj. prawdopodobne opóźnienie realizacji pierwszej osi priorytetowej RPO z uwagi na proces wyłaniania instytucji pośredniczącej II stopnia odpowiedzialnej za jej wdrażanie.

⁷ W ramach działania 1.5.2. ‘Wsparcie regionalnych procesów innowacyjnych’ przewiduje się wspieranie regionalnych inicjatyw innowacyjnych – m.in. tworzenia i rozwoju powiązań kooperacyjnych między firmami, a także pomiędzy firmami i innymi instytucjami (np. B+R lub ze sfery edukacji), w tym klastrów(!) o zasięgu lokalnym i regionalnym. Oczekuje się, że projekty realizowane w ramach tego poddziałania przyniosą efekt w postaci wykształcenia się od kilkunastu do kilkudziesięciu powiązań kooperacyjnych (firmy i instytucje z ich szerokiego otoczenia) zdolnych do trwałego funkcjonowania i rozwoju.

Ścieżka wyboru i wsparcia klastrów kluczowych

wprowadzenie bardziej rozbudowanej procedury oceny merytorycznej aplikacji składanych przez poszczególne inicjatywy klastrów. Wówczas w wyniku konkursu przyznawany byłby jedynie status klastra kluczowego dający preferencje przy aplikowaniu o fundusze unijne dla projektów przewidzianych w programie rozwoju klastra (który byłby przedmiotem oceny w konkursie na klastry kluczowe).

17. Zakładamy, że w konkursie zasadniczym wystartowałyby głównie konsorcja (inicjatywy), które powstałyby w ramach realizacji projektów wstępnych, ukierunkowanych na mobilizację inicjatyw klastrowych. Możliwość uczestniczenia w konkursie zasadniczym powinny mieć także inne inicjatywy, które nie korzystały ze wsparcia w ramach I etapu (tj. projektów na mobilizację).

18. Podstawowe kryteria wyboru kluczowych klastrów w konkursach zasadniczych powinny być następujące:

- istotne znaczenie dla gospodarki regionu mierzone liczbą firm wchodzących w skład potencjalnego klastra oraz wielkością przychodów i eksportu,
- ponad przeciętny udział w branży w kraju (przychody, eksport, zatrudnienie),
- konkurencyjność mierzona udziałem eksportu w przychodach,
- dynamika rozwoju mierzona wzrostem przychodów i eksportu w ostatnich 5 latach,
- uwiarygodnione perspektywy uzyskania globalnej konkurencyjności lub rozwinięcia niszowej specjalizacji w skali krajowej lub globalnej (pomysły rozwoju innowacyjnych produktów, platform technologiczno-produktowych itp.),
- przedstawiona strategia i program działania na rzecz rozwoju klastra, w tym odrębnych projektów, jak i bezpośrednich działań koordynatora (budowa sieci, stymulowanie interakcji, generowanie informacji i analiz, działania promocyjne, doradztwo itp.);
- analiza spodziewanych efektów (*impact assesment*) wsparcia programu rozwoju danego klastra ze środków publicznych,
- jakość, zasięg i sposób organizacji partnerstwa (w tym reprezentatywność wypracowanej strategii i planu działania, zaangażowanie co najmniej 20 przedsiębiorstw i min. 2 jednostek naukowych lub edukacyjnych, system reprezentacji interesów podmiotów klastra i nadzoru nad działaniami koordynatora, dostępność i otwartość na nowe podmioty),

- dotychczasowe udane przykłady współpracy,
19. Proponujemy, żeby nie były to kryteria wykluczające – co oznacza, że niespełnienie jednego z nich nie powinno powodować automatycznej eliminacji z konkursu. Powyższe kryteria powinny być oceniane w odpowiedniej skali punktowej i 3 aplikacje, które uzyskają największą liczbę punktów w danej rundzie konkursu powinny uzyskiwać status kluczowych klastrów.
 20. Status ten powinien dawać preferencje w przypadku składania oddzielnych aplikacji przez różne podmioty (uczelnie, konsorcja firm i jednostek B+R, koordynatora klastra, instytucje szkoleniowe lub otoczenia biznesu itp.) do odpowiednich działań RPO i regionalnej części PO KL na finansowanie projektów istotnych dla rozwoju danego klastra. Projekty te powinny być wskazane w planie działania będącym załącznikiem do aplikacji na konkurs na wybór kluczowych klastrów. W przypadku gdy zasadniczy konkurs byłby realizowany w ramach działania 1.5.2 RPO efektem zwycięstwa powinno być także przyznanie bezpośredniego wsparcia (projektu) dla koordynatora kluczowego klastra.
 21. Proponujemy, żeby w przypadku realizacji konkursu w ramach działania 1.5.2. RPO koordynator kluczowego klastra uzyskiwał 3 letnie finansowanie na realizację działań takich jak sieciowanie⁸, transfer wiedzy i technologii, przygotowywanie analiz i informacji, prowadzenie czuwania technologicznego oraz doradztwo dla członków klastra, prowadzenie strony internetowej klastra, promocja itp.⁹. Wsparcie nie mogłoby przekroczyć 500 tys. euro, zaś jego wielkość byłaby uzależniona od zakresu zadań zgłoszonych dla koordynatora w aplikacji.¹⁰
 22. Zakładamy, że w roli koordynatora mógłby wystąpić dowolny podmiot, bądź związany przez podmioty tworzące inicjatywę klastrową, bądź związany z nimi poprzez umowę konsorcjum lub współpracy. Działania koordynatora powinny być nadzorowane przez

⁸ Sieciowanie, które jest ważne dla przepływu wiedzy oraz nawiązywania kontaktów i współpracy przyjmuje najczęściej postać cyklicznych spotkań przedstawicieli podmiotów i osób uczestniczących w klastrze. Mogą to być zarówno spotkania informacyjne jak również specjalistyczne warsztaty czy seminaria z udziałem ekspertów z kraju i zagranicy. Istotnym elementem sieciowania może być także tworzenie sprawnej platformy elektronicznego komunikowania się, dzięki której podmioty funkcjonujące w klastrze uzyskują dostęp do istotnych dla nich informacji.

⁹ Na potrzeby finansowania działań miękkich należałoby umożliwić finansowanie kosztów osobowych przez okres dłuższy niż 2 lata, jak to przewiduje uszczegółowienie RPO z marca 2007.

¹⁰ Po zakończeniu pierwszego projektu powinna być możliwość ubiegania się o kolejny 3 letni projekt, przy czym skala współfinansowania tego drugiego projektu (w szczególności działań innych niż stricte koordynacyjne) ze środków publicznych powinna być niższa, po to żeby przygotować koordynatora klastra do oparcia większości swojej aktywności na finansowaniu prywatnym.

radę klastra składającą się z jego przedstawicieli (w większości reprezentantów firm). Rada ta powinna mieć m.in. kompetencje w zakresie zmiany zespołu menedżerskiego koordynatora pracującego na rzecz danego klastra, opiniowania projektów realizowanych na rzecz klastra oraz aktualizacji strategii i planu działania.

23. Funkcjonowanie koordynatora klastra powinno przyczynić się do bardziej skutecznego aplikowania przez poszczególnych aktorów klastra do różnych programów operacyjnych (zwłaszcza PO IG, krajowej części PO KL i innych) o dofinansowanie projektów służących rozwojowi klastra i zapisanych w jego strategii rozwoju. Jednocześnie władze regionalne powinny dodatkowo wspierać aplikacje z kluczowych klastrów składane do krajowych programów operacyjnych (w szczególności POIG) – np. poprzez listy rekomendacyjne, proponowanie modyfikacji na listach indywidualnych projektów kluczowych, wykorzystanie innych możliwości wspierania przygotowania aplikacji dostępnych w ramach pomocy technicznej RPO.
24. Drugim, bardzo istotnym elementem wsparcia powinno być wprowadzenie preferencji w ramach adekwatnych działań z RPO i PO KL dla projektów przewidzianych w strategiach rozwoju i programach działania kluczowych klastrów. W szczególności preferencje te mogłyby dotyczyć następujących działań:

Regionalny Program Operacyjny	
1.1.2. 'Małe i średnie przedsiębiorstwa'	ertyfikacja wyrobów i usług, racjonalizacja logistyki, udział w targach i wystawach
1.2. 'Rozwiązania innowacyjne w MSP'	wspólne projekty innowacyjne i B+R, komercjalizacja nowych produktów, usług oraz platform produktowo-technologicznych
1.5.1. 'Infrastruktura dla rozwoju firm innowacyjnych'	inwestycje wzmacniające powiązania kooperacyjne jednostek naukowych i przedsiębiorstw, centra zaawansowanych technologii, centra doskonałości, centra edukacyjno-wdrożeniowe, inkubatory itp.
1.5.2. 'Wsparcie regionalnych procesów proinnowacyjnych' ¹¹	zbieranie i wymiana informacji nt. innowacji, udział w regionalnych, krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy, wspieranie powiązań kooperacyjnych pomiędzy firmami i instytucjami B+R, usługi podnoszące gotowość inwestycyjną firm, usługi doradcze i szkoleniowe (...), badania analizy i rekomendacje dot. systemu innowacji

¹¹ Wprowadzenie preferencji w ramach tego działania byłoby zasadne jeżeli konkursy na wyłonienie klastrów kluczowych odbywałyby się poza systemem funduszy strukturalnych.

1.6. 'Promocja gospodarcza regionu'	realizacja projektów z zakresu marketingu regionalnego ukierunkowanych na kreowanie dobrego wizerunku regionu i produktów regionalnych w kraju i zagranicą, wspieranie międzynarodowej aktywności pomorskich przedsiębiorstw ¹²
2.1. 'Infrastruktura edukacyjna i naukowo-badawcza'	infrastruktura edukacyjna i naukowo-badawcza'
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	
8.1.1. 'Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw'	szkolenia i doradztwo dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw
8.1.2. 'Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie'	badania i analizy dotyczące trendów rozwojowych i prognozowania zmian gospodarczych; pomoc w tworzeniu partnerstw lokalnych z udziałem m.in. przedsiębiorstw, organizacji pracodawców oraz jednostek samorządu terytorialnego
8.2.1. 'Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw'	staże i szkolenia praktyczne, promocja i wsparcie dla przedsiębiorczości akademickiej

25. Jeżeli chodzi o sposób wprowadzenia preferencji dla projektów z kluczowych klastrów, to należałoby rozważyć kilka możliwości:

- wprowadzenie preferencji odpowiednio do corocznych planów działania dla poszczególnych priorytetów PO KL¹³ oraz ewentualnych planów działania (implementacyjnych) dla RPO¹⁴; efektem mogłoby być ogłaszanie w ramach poszczególnych działań odrębnych konkursów dla projektów z kluczowych klastrów;

¹² W tym: promowanie postaw proekspozycyjnych, kompleksowe przygotowanie firm do rozpoczęcia (rozwijania) działalności na rynkach zagranicznych, organizowanie misji gospodarczych i wizyt studyjnych, tworzenie elektronicznych platform wymiany informacji, pogłębienie międzynarodowej współpracy podmiotów wspierających rozwój przedsiębiorczości. Szczegółowo patrz uszczegółowienie RPO.

¹³ Plany te w przypadku „regionalnych” priorytetów PO KL są przygotowywane przez Zarząd Województwa osobno dla każdego priorytetu i zatwierdzane przez Instytucję Zarządzającą PO KL na podstawie rekomendacji tzw. Podkomitetu Monitorującego. Mają one na celu przedstawienie założeń IP/ZW w danym roku co do preferowanych form wsparcia (typów projektów), podziału środków finansowych na wybrane typy projektów oraz zasad i terminów wyboru projektów.

¹⁴ Obecna wersja Uszczegółowienia RPO z 27 marca 2007 przewiduje jedynie 1-2 letnie plany implementacyjne dla działania 1.5.2. zatwierdzane przez Zarząd Województwa.

- wprowadzenie preferencji do szczegółowych kryteriów dla oceny strategicznej przy wyborze projektów w ramach poszczególnych priorytetów RPO¹⁵ oraz kryteriów strategicznych dla regionalnych działań PO KL;
26. Do potrzeb kluczowych klastrów można byłoby także odpowiednio dopasowywać projekty systemowe, które będą realizowane (głównie w ramach PO KL) przez regionalne organy administracji publicznej i inne jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych¹⁶.
27. Jak już wspomniano wcześniej, zasadnicze konkursy na klastry kluczowe powinny być poprzedzone konkursami na projekty wstępne, które służyłyby mobilizacji inicjatyw klastrowych oraz przygotowaniu dla nich odpowiednich analiz, strategii i planów działania. Wspomniane projekty wstępne powinny trwać ok. 6 miesięcy i zostać jak najszybciej uruchomione – np. w ramach działania 8.1.2. PO KL. Ich budżet powinien wynosić do 150 tys. zł, z zastrzeżeniem, że na działania koordynacyjne nie powinno być przeznaczonych więcej niż 60 tys. zł. Z uwagi na wskazany zakres zadań określona część finansowania powinna być przeznaczona na realizację prac analitycznych kontraktowanych na zewnątrz lub realizowanych przez partnerów konsorcjum.¹⁷
28. Selekcja w konkursach na projekty wstępne nie powinna być tak silna jak w przypadku zasadniczego konkursu na klastry kluczowe, tak żeby zachęcić większą liczbę inicjatyw (dopuszczając nawet konkurencję w ramach danego klastra na etapie składania aplikacji). O projekty wstępne mogłyby występować nawet pojedyncze podmioty lub niezbyt liczne konsorcja, które przedstawiłyby wiarygodną perspektywę zaangażowania większej liczby podmiotów i zbudowania szerszego partnerstwa¹⁸.
29. Efektem projektów wstępnych powinno być: zbudowanie w miarę szerokiego partnerstwa, przygotowanie strategii rozwoju klastra i planu działań, przeprowadzenie niezbędnych

¹⁵ Kryteria te są zatwierdzane przez Pomorski Komitet Monitorujący w terminie sześciu miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego, przy czym mogą być one zmienione zgodnie z potrzebami programowania. Ocena strategiczna ma być dokonywana z punktu widzenia istotności projektu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego.

¹⁶ Patrz działania: 8.1.4. 'Przewidywanie zmiany gospodarczej' (badania i analizy dotyczące trendów rozwojowych), 8.2.2. 'Regionalne Strategie Innowacji' (stypendia naukowe dla doktorantów kształcących się na kierunkach uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa), 9.1.3. 'Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych'.

¹⁷ W warunkach pozyskania finansowania powinno być także zastrzeżenie, iż nie można powtórnie finansować działań, które już uzyskały wsparcie ze środków publicznych. Zastrzeżenie to dotyczyłoby przede wszystkim inicjatyw, które były objęte wcześniejszymi działaniami pilotażowymi, jakkolwiek nie powinno w całości wykluczać tych inicjatyw klastrowych z uzyskiwania wsparcia na tym etapie (np. w zakresie oszacowania efektów sfinansowania projektów istotnych dla rozwoju klastra).

¹⁸ Mogłoby to być potwierdzane listami rekomendacyjnymi od uczestników danego klastra – przede wszystkim firm, ale także co najmniej jednego podmiotu z sektora B+R lub edukacji.

analiz (potencjał, perspektywy rozwoju, impact assesment) oraz opracowanie wstępnych propozycji projektów, które mogłyby być następnie zgłaszane do finansowania w ramach różnych programów operacyjnych. Inicjatywy klastrowe, które skorzystałyby z projektów wstępnych byłyby lepiej przygotowane do wystartowania w konkursie na kluczowe klastry lub przygotowania aplikacji do działania 5.1. PO IG 'Rozwój powiązań kooperacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym'/'Wspieranie rozwoju klastrów o znaczeniu ponadregionalnym'.

Ścieżka wyboru klastrów kluczowych	
<i>Konkurs na projekty wstępne (mobilizację inicjatyw klastrowych)</i>	
Selekcja	konkurs zamknięty – początek 2008 r.
Kryteria oceny	- znaczący duży udział w gospodarce regionu (przychody, eksport) - dotychczasowe przykłady działań podmiotów aplikujących na rzecz klastra; - plan budowy partnerstwa w danym klastrze;
Partnerzy	- przedsiębiorstwa - jednostki edukacyjne i badawcze - instytucje otoczenia biznesu - podmioty administracji samorządowej
Zakres wsparcia	finansowanie w wysokości 150 tyś. zł. w szczególności na: - przygotowanie strategii, planu działania, analizy efektów wsparcia, - wstępny opis projektów służących rozwojowi klastra, o dofinansowanie których klastry będą ubiegać się z różnych programów operacyjnych, - budowę partnerstwa
Źródła finansowania	PO KL – działanie 8.1.2.

<i>Konkurs na klastry kluczowe</i>	
Selekcja	konkursy zamknięte – pierwszy koniec 2008 r. i na początku 2010 r.
Kryteria oceny	- duży udział w gospodarce regionu (liczba firm, przychody, eksport) - przewagi lokalizacyjne (duży udział w branży), - udział eksportu w przychodach, - dynamika (przychody, eksport), - perspektywy uzyskania/utrzymania międzynarodowej konkurencyjności, - strategia i plan działania, - analiza spodziewanych efektów dla regionu (impact assesment), - partnerstwo wszystkich kluczowych graczy w regionie, - dotychczasowe przykłady współpracy, - system organizacji i zarządzania inicjatywą klastrową (w tym powszechna dostępność i otwartość na nowe podmioty).
Partnerzy	- minimum 3 partnerów - przedsiębiorstwa (podpisany list intencyjny z min. 30 przedsiębiorstwami) - jednostki edukacyjne i badawcze (min. 2) - instytucje otoczenia biznesu - podmioty administracji samorządowej
Zakres wsparcia	- 3 letnie finansowanie na rozwój i funkcjonowanie inicjatywy: biuro klastra, badania rynkowe, ekspertyzy/analizy, doradztwo dla klastra, wizyty studialne, <i>technology watch</i> (czuwanie technologiczne), serwis internetowy, biuletyny, współpraca z innymi klastrami (w kraju i za granicą), katalogi, promocja itp. – max 500 tyś. Euro – uruchamiane bezpośrednio w wyniku konkursu w przypadku jeżeli był on realizowany w ramach działania 1.5.2. RPO

	<ul style="list-style-type: none"> - preferencje przy ubieganiu się o wsparcie na realizację projektów zapisanych w strategii, z różnych działań RPO (1.1.2., 1.2., 1.5., 1.6., 2.1.) oraz regionalnego komponentu POKL (8.1, 8.2) - wsparcie przy ubieganiu się o dofinansowanie projektów zapisanych w strategii z krajowych programów operacyjnych – POIG oraz komponentu krajowego POKL (4.1.1, 4.2)
Źródła finansowania	RPO – działanie 1.5.2 – w przypadku projektu na koordynację projekty wskazane w planie operacyjny klastra – inne działania RPO i PO KL oraz PO IG; przeprowadzenie samego konkursu mogłoby także zostać sfinansowane ze środków własnych samorządu

Klastry lokalne/subregionalne

30. Oprócz wsparcia rozwoju kluczowych klastrów widzimy także uzasadnienie dla wspierania rozwoju klastrów i inicjatyw klastrowych o charakterze lokalnym/subregionalnym. Klastry te powinny zostać wyłonione w trybie odrębnych konkursów (także zamkniętych). Selektywność tych konkursów mogłaby być niższa niż w przypadku kluczowych klastrów, przy czym jednym z istotnych kryteriów powinno być zaangażowanie administracji lokalnej. W przypadku tych konkursów można byłoby zrezygnować z grantów przygotowawczych i włączyć zadania związane z opracowaniem strategii rozwoju klastra i planu działań do zasadniczego grantu.

Klastry lokalne/subregionalne	
Selekcja	- konkurs zamknięty, w pierwszych 2 latach 1 konkurs rocznie, następnie co 2 lata
Kryteria oceny	<ul style="list-style-type: none"> - znaczący udział klastra w strukturze gospodarki danego obszaru, - potencjał rozwojowy (dynamika przychodów, zatrudnienia), - dotychczasowe przykłady współpracy,
Partnerzy	<ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorstwa (min. 10) - jednostki edukacyjne i badawcze - instytucje otoczenia biznesu - podmioty administracji samorządowej (min. 1)
Zakres wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednio – 2 letni grant główny na rozwój i funkcjonowanie inicjatywy, sekretariat, promocję, analizy, wybrane wspólne działania itp. – max 500 tys. zł. - pośrednio – wsparcie ubiegania się o realizację projektów zapisanych w strategii z pozostałych działań RPO, PO KL i ewentualnie PO IG
Finansowanie	RPO – działanie 1.5.2 lub PO KL działanie 8.1.2

Sieci technologiczne

31. Częścią polityki klastrowej powinno być także wspieranie klastrów embrionalnych, czy też sieci technologicznych – tj. sieci współpracy w zakresie transferu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami B+R i przedsiębiorstwami. Wsparcie takie miałyby służyć

rozwinięciu danej technologii i wygenerowaniu innowacyjnych produktów, które mają szansę być konkurencyjne na rynkach międzynarodowych.

Sieci technologiczne (klastry embrionalne)	
Selekcja	- konkurs zamknięty, jeden konkurs rocznie
Kryteria oceny	- potwierdzone kompetencje naukowe i badawcze w danej dziedzinie (liczba wdrożeń, patentów, udzielonych licencji, zrealizowane projekty badawcze krajowe i międzynarodowe) - istniejące zaplecze gospodarcze zainteresowane technologiami;
Partnerzy	- przedsiębiorstwa (min. 3) - jednostki edukacyjne i badawcze (min. 1) - instytucje otoczenia biznesu
Zakres wsparcia	- bezpośrednio – 2 letni grant na rozwój i funkcjonowanie sieci, sekretariat, promocję, współpracę krajową i międzynarodową, przygotowanie aplikacji do POIG (projekty badawcze) itp. – max 250 tys. zł - pośrednio – wsparcie ubiegania się o realizację projektów z pozostałych działań RPO, POKL oraz POIG
Źródła finansowania	RPO – działania 1.5.2 lub PO KL 8.2.2 ¹⁹

Punkt kontaktowy ds. klastrów

32. Istotnym elementem regionalnej polityki wspierania klastrów powinna być szeroko zakrojona kampania promocyjno-informacyjna obejmująca propagowanie zarówno samej koncepcji klastra jak również szerokie rozpowszechnienie wśród potencjalnie zainteresowanych podmiotów zakresu i instrumentów wspierających klastry na poziomie regionu. W ramach takiej kampanii powinny odbyć się w każdym powiecie seminaria informacyjne. Szeroko promowane powinny być także szkolenia dla potencjalnych animatorów klastrów²⁰.

33. Powyższe działania mogłyby być realizowane w ramach ‘Punktu kontaktowego ds. klastrów’, który byłby wyłoniony w drodze konkursu (np. w ramach działania 1.4. lub 1.5.2. RPO). W dalszym okresie ‘Punkt kontaktowy’ powinien pełnić również funkcję monitoringu inicjatywy klastrowych, stymulować wymianę doświadczeń pomiędzy klastrami w regionie oraz pomiędzy klastrami pomorskimi a innymi klastrami w kraju i za

¹⁹ W przypadku gdy dopuszczony zostanie tryb konkursowy w tym działaniu, które obecnie ma charakter działania systemowego.

²⁰ Część tych działań mogłaby być realizowana w ramach projektu „Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa pomorskiego przez wspieranie rozwoju klastrów – koncepcja polityki i działania pilotażowe”

granica, prezentować dobre praktyki – m.in. poprzez prowadzenie strony internetowej oraz coroczne konferencje.